

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Історико-соціологічний факультет
Кафедра політичних наук

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ

Випуск 13

Рівне – 2015

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. **Бортніков В. І.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політології та державного управління Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
2. **Гон М. М.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету (головний редактор).
3. **Канцелярук Б. І.** – д.політ.н., головний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
4. **Киридон А. М.** – д.і.н., професор, директор Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво».
5. **Круглашов А. М.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
6. **Макаренко Є. А.** – д.політ.н., провідний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
7. **Монолатій І. С.** – д.політ.н., професор кафедри політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
8. **Постоловський Р. М.** – к.і.н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.
9. **Тихомирова Є. Б.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
10. **Троян С. С.** – д.і.н., професор, завідувач кафедри зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України.
11. **Шеретюк В. М.** – к.і.н., доцент, декан історико-соціологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.
12. **Шугасва Л. М.** – д.філос.н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.
13. **Юськів Б. М.** – д.політ.н., професор кафедри економічної кібернетики Рівненського державного гуманітарного університету.

Друкуються за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 8 від 27 березня 2015 р.

За редакцією д.політ.н., професора М. М. Гона

Науковий вісник «Панорама політологічних студій»
затверджений ВАК України науковим фаховим виданням з політичних наук
(постанова Президії ВАК України від 14 квітня 2010 р. № 1 – 05/3)
Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №16166-4638 Р

У збірнику опубліковані статті з теорії та методології політичної науки, зовнішньої політики і міжнародних відносин, політичних інститутів та процесів, а також дослідження в царині політики пам'яті.

Збірник адресований всім, хто цікавиться політичною наукою.

Адреса редакції: кафедра політичних наук,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Хома Н. М.	7	Політичний гепенінг як акціоністська форма протесту
Кравець Г. В.	12	Сучасний політичний процес: основні тлумачення та підходи у політичній науці
Шурко О. Б., Була С. П.	19	Взаємозв'язок локальної демократії та політичної культури
Нерубашенко І. А.	27	Людина як суб'єкт глобального громадянського суспільства
Шерман О. М.	33	Вага як фізичний параметр іміджу політичного лідера: діахронічний аспект
Павлов Д. М.	40	Теорія політичної пропаганди Г. Лассвелла

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Сидорук Т. В.	47	Східна Європа як поле геополітичної конфронтації між Росією і Європейським Союзом
Гарат Р. М.	55	Еволюція стратегії відносин Європейського Союзу та Росії
Дубей В. І.	67	Практика вирішення сучасних проблем у сфері міжнародних автомобільних перевезень між Україною та ЄС
Чорній Н. П.	73	Енергетична безпека Європейського Союзу в контексті зміни енергетичної стратегії Російської Федерації: геополітичний аспект

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

Климончук В. Й.	81	Політичні свободи в умовах глобалізації: дилеми сучасної України
Кириленко О. М.	90	Інвайронменталізм та політика сталого розвитку в контексті глобальних проблем
Бурдяк В. І.	98	Національна держава у глобалізованому світі: виклики і пастки
Ротар Н. Ю.	104	Електоральна/партійна ідентифікація чернівецької громади на парламентських виборах 2002–2014 рр. у вимірі одномандатного виборчого округу
Слободян Т. З.	115	Президентські вибори в Україні та Польщі
Бусленко В. В.	125	Природа кооперативної взаємодії влади та опозиції в умовах лібералізації політичного режиму (на прикладі Польщі та Угорщини)
Бутирська І. В.	131	Концептуальні основи соціального виміру європейської інтеграції
Телелим І. В.	138	Конституція України: позитивні та негативні наслідки втілення в політичний процес та необхідність змін
Білоусов О. С.	145	Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській сфері: втілення зарубіжного досвіду в українські реалії
Семченко О. Р.	151	Роль ЗМІ в забезпеченні політичної стабільності
Прохоров М. Г.	156	Формування правової бази функціонування ЗМІ Польщі як складника громадянського суспільства

Вархов Г. В.	164	Особливості партійної структури Європейського парламенту
Шотурма Н. В.	169	Участь громадськості в інформаційній політиці місцевих органів виконавчої влади
Горло Н. В.	177	Етнорегіоналізм як джерело політичної нестабільності в багатоетнічних державах

ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Гон М. М.	185	Механізми забуття: маргіналізація пам'яті про «чужих» в Україні
Долганов П. С.	192	Державна політика вшанування пам'яті жертв геноцидів в Україні: нормативно-правовий контекст
Савойська С. В.	207	Ідейно-теоретичний потенціал мовно-комунікативної політики пам'яті: наукові напрями аналізу
Завадська В. В.	216	Міфологічний світогляд як елемент колективної пам'яті сучасної людини
Власюк С. О.	222	Події 1917–1921 років у мінливих політичних контекстах центральної влади: президентські ініціативи
Докаш О. Ю.	229	Інституційно-процедурні механізми впровадження й функціонування системи радянської політичної цензури в контексті знищення історичної пам'яті мешканців Західної України та Північної Буковини в роки Другої світової війни
Бабка В. Л.	236	Меморіальна політика на фоні політичних процесів в Україні: епоха Кучми
Тимків І. М.	246	Історична пам'ять у системі шкільної освітньої політики України

Кузьма Т. М.	255	Варіативність образу книги у символічному просторі Берліну
Шостак О. О.	262	Пам'ять про остарбайтерів у літературі діаспори (на прикладі роману Докії Гуменної «Хрещатий яр»)
Синчук Р. А.	267	«Марші життя» як комеморативна практика
Юськів Х. В.	275	Концепт пам'яті як інструмент активізації етнорегіонального сепаратизму (на прикладі Південного Тіролю)
Суховерська І. І.	281	Сучасний російський кінематограф як репрезентант офіційної політики пам'яті (на прикладі подій німецько-радянської війни)
Золотарьова В. В.	289	Англійська дійсність в офіційній російській історії та спогадах письменників другої половини XIX ст.

РЕЦЕНЗІЇ

Монолатій І. С.	295	«Щоб свого не забути...»: літературні проєкції місць пам'яті
Долганов П. С., Гон М. М.	304	«Історичні симулякри»: спроба повернення до втраченого світу політнічної Галичини
Бусленко В. В.	306	Еволюція політичних систем країн Вишеградської групи
Відомості про авторів	308	
Вимоги до оформлення статей	311	

**«ІСТОРИЧНІ СИМУЛЯКРИ»:
СПРОБА ПОВЕРНЕННЯ ДО ВТРАЧЕНОГО СВІТУ
ПОЛІЕТНІЧНОЇ ГАЛИЧИНИ**

(Рец. : Монолатій І. Місто без властивостей: коломийська fuga Великої війни / І. Монолатій. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. – 224 с.)

Долганов П. С., Гон М. М. «Исторические симулякры»: попытка возврата к потерянному миру полиэтнической Галиции.

Рецензия на монографию: Монолатий И. Город без свойств: коломийская fuga Великой войны / И. Монолатий. – Ивано-Франковск : Лилея-НВ, 2014 – 224 с.

Dolganov P. S., Gon M. M. “Historical simulacrums”: an attempt to return to the lost world of multiethnic Galicia.

In the review I. Monolatiy’s monograph “Town without properties: Kolomyia fugue of the Great War” (Ivano-Frankivsk : Lileya-NV, 2014, 224 p.) is analysed.

Історіюписання у посттоталітарній державі майже завжди виконує надважливу політичну функцію ідеологічної деколонізації пам'яті – її звільнення від амнезії тоталітарного минулого, що штучно нав'язувалася з метою індокринації ідеологічних цінностей. Україна в цьому контексті не є винятком. Вже у 1990-х рр. спостерігався сплеск історичних досліджень, спрямованих на продовження формування національної концепції минулого й подолання низки «білих плям», породжених історичною політикою СРСР. Несформованість національної візії історії України цілком закономірно зумовила україноцентризм цих перших проб в українській історіографії, їх ексклюзивний характер, який призводив до штучного виключення з нашого минулого низки непанівних за нових реалій етнічних груп (поляків, євреїв, німців тощо). Однак станом на сьогодні чітко окреслюється тенденція до подолання цього посттоталітарного синдрому надмірного україноцентризму. Поява книги І. Монолатія «Місто без властивостей: коломийська fuga Великої війни» йде в руслі нового мейнстріму переходу від ексклюзивної моделі історіюписання до інклюзивної, яка супроводжується поступовим доланням амнезії на поліетнічне минуле країни [2].

Сьогодні серед інтелектуального істеблішменту держави все частіше лунають заклики до написання нової історії міст і сіл України, яка правдивіше відобразила б низку навмисно замовчаних у радянському аналізі моментів регіонального минулого. У контексті означеного вище варто пригадати той факт, що п'ять років назад, рецензуючи іншу книгу, присвячену історії Коломиї, І. Монолатій зазначав: «Звісно, що мені як читачеві й досліднику хотілося більше дізнатися ще й про інший, неукраїнський (польський, жидівський, німецький) сегмент коломийської історії міжвоєнн... Незважаючи на це, мусимо пам'ятати: нова книжка С. Андрійшина – україноцентрична, але вже ніяк не коломиецентрична (як це, зазвичай, трапляється). І певним є те, що така праця має право на існування в умовах українського краєзнавства, яке мусить самоочиститися від псевдоісторій, переписаних під ідеологічний шаблон Історії міст і сіл Української РСР для Енциклопедії сучасної України» [1, с. 503].

Думається, поява нової книги автора і є інтелектуальною рефлексією, втіленням попереднього задуму написання історії одного зі східногалицьких міст у контексті

полікультурної парадигми. Адже місто, яке постає на сторінках книги І. Монолатія, є соціокультурним простором поліетнічних сегментів, що у досліджуваному хронотопі (три російські окупації Коломиї у період Першої світової війни) було його іманентною властивістю. Східна Галичина на початку ХХ ст. була особливим соціокультурним простором. В умовах етнокультурного поділу праці та жорсткої соціальної ієрархії існував світ, в якому просторова близькість та епізодичні політичні й економічні комунікації супроводжувалися існуванням значної культурної дистанції між етнічними групами, що прагнули до збереження/досягнення самодостатності. Поступове входження в епоху політичних ідеологій все більше посилювало конкуренцію між ними за дефіцитні ресурси, яка, однак, ще не набрала надміру конфліктних форм: складна система міжетнічних відносин у синергетичному сенсі виявляла здатність до саморегуляції.

Однак на цей особливий поліетнічний простір очікувала катастрофічна точка біфуркації – геополітичні виклики, адекватної відповіді на які він так і не зміг дати. Саме одному із цих викликів присвячено книгу І. Монолатія. «Місто без властивостей» – це історія Коломиї в умовах трьох російських окупацій, що мали місце у 1914–1917 рр. Перша світова війна для Коломиї, як і для інших міст Східної Галичини, не була чимось закономірним, що впливало з природи їх внутрішнього суспільно-політичного розвитку. Радше навпаки – це було безпеліційне втручання зовнішніх чинників у, хай і не зовсім спокійне, але цілком розмірене життя мешканців регіону. Занурений у власну «війну» – сусідські чвари «своїх» та «чужих» – полікультурний світ міста несподівано сколихнувся від вторгнення у своє життя Великої війни, на фоні якої місцеві негаразди мали б виявитися незначними буденними проблемами. Але чи усвідомлювали це мешканці міста? Чи змогли консолідуватися перед обличчям зовнішньої загрози «свої» та «чужі»?

Як демонструє книга І. Монолатія, цього не сталося. В умовах окупації російською армією мешканці Коломиї (третього за чисельністю та вагою міста Східної Галичини) намагалися продовжувати жити своїм життям, вдаючись до «тимчасової» (як тоді здавалося) втечі, різних форм пристосуванства або відкритого чи пасивного опору новій владі [2, с. 13]. При цьому представники різних етнічних груп «не забували» і про власні чвари. Зокрема, далися взнаки пасивно підбурювані антисемітською російською владою антиєврейські настрої серед населення міста [2, с. 61, 67, 107]. Колаборація з метою поквитатися з особистими ворогами – це прикре, але далеко не унікальне явище – шкоди інтересам не лише єврейської, але й усіх інших етнічних громад міста. Граючи на міжетнічних суперечностях, окупаційний режим вдавався до старої добре відомої формули «divide et impera».

Не демонстрували схильності до консолідації перед викликом зовнішньої загрози і представники політичного істеблішменту різних етнічних груп. Це промовисто засвідчують невдалі спроби обрати магістрат міста у 1917 р., які переросли у справжню міжнаціональну конфронтацію. Намагання застосувати елементи того, що згодом А. Лейпхарт визначить як «консоціативна демократія», – сформувати магістрат міста на засадах міжнаціонального пропорційного представництва – раз у раз завершувалося невдачею і взаємною критикою українців, поляків та євреїв [2, с. 169–172]. Ієрархізований та розділений традиційний соціум Східної Галичини не володів достатніми консолідуючими потенціями.

На сторінках книги «Місто без властивостей» також постає цікава палітра соціального життя мешканців Коломиї в умовах російських окупацій. Низка соціальних сюжетів емпірично потверджує теоретичні висновки соціальної психології – в умовах війни люди намагаються по можливості зберігати стиль життя мирного часу (створюють сім'ї, ворогують, товаришують, беруть участь у

культурних подіях міста тощо). Як свідчення останнього – функціонування у Коломиї польської й української театральних труп, кількох кінотеатрів та інших розважальних закладів [2, с. 144–145].

Все ж попри останнє, Коломия зазнала непоправних втрат від Першої світової війни. Як наслідок – третє за значенням місто Східної Галичини перетворилося в один із багатьох повітових центрів регіону, лише частково зберігши власні мультикультурні властивості. Це був перший крок до втрати Коломиєю, як і більшістю східногалицьких міст, своєї іманентної сутності. За словами І. Монолатія: «Зникло місто для всіх коломийців. Зникли свої поляки і євреї, німці, вірмени та англійці, натомість з'явилися чужі росіяни і зросійщені українці. З цього часу головним запитанням, яке збурило мізки коломийців, стало «Коломия – місто для кого?» [2, с. 209–210].

Інший виклик епохи «осколки Габсбурзької цивілізації» у Східній Галичині вже не змогли пережити навіть у понівеченому вигляді. Йдеться про масштабні соціально-політичні експерименти, плацдармом для реалізації яких стали міста регіону у міжвоєнний період та в умовах Другої світової війни. Його полікультурне обличчя було суттєво підірване спробою втілення у Другій Речі Посполитій націоналізаційного соціально-політичного проєкту, який не надто толерував поліетнічність та полікультурність. Остаточне ж знищення поліетнічного обличчя міст Східної Галичини відбулося вже в рамках реалізації більш глобальних соціально-політичних експериментів і здійснюваних злочинів – нацистського та комуністичного. Саме їхня тоталітарна політика соціальної інженерії та воєнне зіткнення між ними стали справжньою катастрофою для полікультурного простору східногалицьких міст.

Тому праця І. Монолатія є спробою історичної реконструкції, своєрідним «симулякром» одного із сегментів «цивілізації» габсбурзької Галичини, яку вже назавжди втрачено.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійшин С. Коломия у міжвоєнний період 1919–1939. Суспільно-політичний та національно-визвольний рух у Галичині / С. Андрійшин. – Коломия : Вік, 2010. – 530 с.
2. Монолатій І. Місто без властивостей: коломийська fuga Великої війни / І. Монолатій. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. – 224 с.

УДК 323.2

Бусленко В. В.

ЕВОЛЮЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ

(Рец.: Political Systems of Visegrad Group Countries / ed. W. Gizicki. – Trnava-Lublin, 2012. – 154 p.)

Бусленко В. В. Эволюция политических систем стран Выеградской группы.

Рецензия на монографию: Political Systems of Visegrad Group Countries / ed. W. Gizicki. – Trnava-Lublin, 2012. – 154 p.).

Buslenko V. V. Evolution of political systems of Visegrad countries.

In the review the monograph «Political Systems of Visegrad Group Countries» (ed. W. Gizicki – Trnava-Lublin, 2012. – 154 p.) is analysed.

Наукове видання

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

Науковий вісник РДГУ

Випуск 13

Підписано до друку 27.03.2015 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 27,3. Замовлення №177/1. Наклад 300

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
33028, м. Рівне, вул. Княгині Ольги, 8

П–16

Панорама політологічних студій : Науковий вісник
Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне :
РДГУ, 2015. – Вип. 13. – 311 с.

УДК 32
ББК 66.0